

Rozhovory k Národní ceně za studentský design 2024 – Filip Šenkeřík, Vojtěch Liebl

Seznamujeme vás s účastníky soutěže Národní cena za studentský design 2024. Ovidiovy *Proměny* známe z hodin literatury snad všichni. Málokdo je však skutečně četl. Filip Šenkeřík sedm příběhů proměn vybral a ve spolupráci s Vojtěchem Lieblem jim vdechnul nový život. Známé příběhy ožívají díky poutavým ilustracím, které vyrůstají ze samotného jádra textu a oslovují současného čtenáře svou fantaskností a tajuplností.

Do soutěže ses přihlásil se svým zpracováním knihy *Proměny*. Jaký máš vztah ke knihám? Jsi vášnivý čtenář?

Filip: Za vášnivého čtenáře se úplně nepovažuji, určitě bych rád četl více. V poslední době se ale snažím na čtení vyhradit stále větší část svého dne. Zájem o knihy jsem měl už od útlého věku. Své nejoblíbenější jsem doma celé přeříkával nazpaměť. Často jsem pak dokonce pomocí papírů a sešíváčky vyráběl a ilustroval vlastní knihy.

Velmi důležitou součástí knihy pro mě ale byla odjakživa její vizuální stránka. V dětství mě lákaly nejvíce ty s ilustracemi. Nyní mě kniha zaujme především kvalitně zpracovanou obálkou nebo zajímavou vazbou, která mě pak obvykle přiměje si ji také přečíst.

Ilustroval jsi Ovidiovy *Proměny*, čím tě tento text zaujal, v čem je stále i pro dnešního čtenáře zajímavý?

Filip: *Proměny* vznikly jako moje klauzurní práce ve škole. Do té doby jsem se věnoval hlavně populárně naučným tématům a textům, takže jsem chtěl zkusit zpracovat nějaký text z oblasti prózy a poezie. Lákala mě hlavně tajemná témata bájí a pověstí. Přemýšlel jsem nad slovanskými či orientálními mýty, po konzultaci v ateliéru jsem ale zvolil antické báje a pověsti. Ty mám od dětství rád a mám k nim blízko. Text je velmi inspirativní a bohatý na témata a myšlenky, čtenáře tím určitě může stále zaujmout.

Co bylo hlavním cílem tvé práce, komu je kniha primárně určena? Chtěl bys knihu vydat, aby se k ní mohl dostat i běžný čtenář? Kdyby si ji někdo chtěl pořídit už nyní, je to možné?

Filip: Cílem práce bylo nově pojmout antickou literaturu, méně eklekticky čerpat z antických výtvarných předloh a více se zaměřit na myšlenky textu a samotné antické myšlení, například hledání ideálu krásy v přírodě a rovněž čerpání inspirace z ní.

Knihy by mohla oslovit člověka, který si antiku spojuje jen s bílými sochami a dekorativními sloupy chrámů. Mohla by mu nabídnout nový pohled na tehdejší dobu a myšlenky. Byl bych nadšený, kdybych měl příležitost knihu vydat a dostat svou tvorbu více mezi lidi. Zaznamenal jsem zájem o mé ilustrace z této knihy a obdržel několik dotazů, zda si ji lidé mohou někde pořídit. Bohužel jsem knihu vytvářel sám – od nákupu papíru, přes tisk a tvorbu ražby na obálce, až po autorskou vazbu. Z časových a finančních důvodů jsem však zvládl vytvořit pouze pár kusů. V mých silách není momentálně vytvořit více kusů, které bych mohl nabídnout okolí.

Který příběh proměn máš nejraději? Který tě nejvíce bavil výtvarně ztvárňovat, potrápil tě naopak některý?

Filip: Kniha *Proměn* je sbírkou celkem dvě stě padesát mýtů. Já jsem si vybral pouze sedm textů, takže se dá říct, že jsem rovnou volil ty, které mě nejvíce zaujaly a přišly mi vizuálně atraktivní. Již od dětství mám nejráději příběh o Perseovi, přičemž mě nejvíce fascinuje bájná postava Medúsy, kterou jsem nemohl vynechat ve svých ilustracích. Dále mě velmi bavila tvorba ilustrace k Bakchusovi, která nedoplňuje samotný text pověsti, ale je zde na dvoustraně umístěna jako samostatný prvek. Snažím se tak vyprávět motivy příběhu pouze pomocí ilustrace.

Čím se tvé zpracování liší od přístupu ilustrátorů před tebou?

Filip: Řekl bych, že mou snahou bylo najít na toto téma nový pohled. Všechna dosavadní zpracování většinou využívala především ilustrace postav vycházející hlavně z formy antického umění. Já jsem se snažil inspirovat spíše obsahem textu a myšlenkami antiky než jejich uměleckou formou. Vzal jsem si tedy motiv proměny z každého příběhu a ten jsem použil v ilustraci. Například proměnu člověka v rostlinu, zvíře v člověka, živého v neživé, nebo koloběhy v lidském i přírodním cyklu. V antice brali lidé inspiraci hlavně v přírodě a přírodní motivy tesali do mramoru, já vzal jejich vytesané přírodní motivy a znovu je oživil, využil jsem tu takzvanou „proměnu“, která je pojítkem všech příběhů a aplikoval jsem ji ve svých ilustracích.

Na knize jsi spolupracoval s Vojtěchem Lieblem, jak tato spolupráce probíhala? Čím do knihy přispěl? Byla to vaše první společná práce? Plánujete něco dalšího?

Filip: Pár měsíců před začátkem tvorby jsme měli možnost společně pracovat na školním projektu *Iniciály*, kde měl grafik navrhnout literu ze začátku vybranému textu, kterou měl následně ilustrátor ozdobit. Už při výběru textu jsme našli shodu v zájmu o přírodní a sci-fi témata. Rozhodli jsme se tedy pracovat s organickým motivem vycházejícím z přírody, ale dodali jsme tomu fantaskno ze sci-fi textu.

Při tvorbě iniciály jsem pak Vojtu oslovil s nabídkou, zda by nechtěl vytvořit sazbu a grafiku pro moji klauzurní práci *Proměny*, jelikož se jednalo o velmi podobné téma, jako u projektu *Iniciály*. Ten s nabídkou souhlasil a vytvořil grafickou úpravu a sazbu pro celou knihu, a také jsme společně vymýšleli například formát knihy, vazbu nebo řešení obálky. Nyní jsme předběžně domluvení, že by mi Vojta pomohl s typografickým řešením mé diplomové práce, která by měla vznikat tento školní rok. Opět by se jednalo o přírodní téma, které je nám oběma velmi blízké.

Vojtěch: Byla to, jak již zaznělo, naše druhá spolupráce. Ta první probíhala v rámci ateliérového úkolu, kdy zadáním bylo vytvořit iniciálu. Propojit typografii a ilustraci do jednoho krásného písmene.

Filipův výtvarný rukopis mě baví, stejně jako mě on baví lidsky. Když se najde vhodný projekt, velmi rád s ním naskočím do další spolupráce.

Jakým způsobem vizuální část knihy doplňuje tu textovou? Přibliž prosím stručně čtenářům, jak jste uvažovali při volbě stylu ilustrací, barevnosti, fontu, formátu či celkové dynamiky knihy? Čím kniha určitě upoutá pozornost?

Filip: Ilustracemi jsem chtěl dostat více života antickému tématu, které může působit staře. Chtěl jsem poukázat na jeho rozmanitost a fantazii právě ilustracemi, které se v tomto duchu nesou. Výrazná barevnost ilustrací tomu pak má také dopomáhat. Formát čtverce jsme pak přebírali též z antiky, tehdy pro ně byl čtverec ideálním harmonickým tvarem. S tímto formátem se navíc dobře pracuje jak v rámci sazby, tak při tvorbě a umístění ilustrací.

Kniha může zvenku upoutat neobvyklou japonskou vazbou a zajímavým řešením obálky, kde je využita ražba. Za mě pak kniha může čtenáře zaujmout ilustracemi, které zabírají většinu plochy knihy, ale také sazbu, která skvěle propojuje text a ilustrace.

Vojtěch: Na knize *Proměny* mi Filip opět přenechal roli grafika. Mým úkolem bylo vybrat písmo vhodné k tématu proměny. Zároveň jsem se snažil písmem mimikrovat Filipovy organické živoucí ilustrace, takže se na některých místech z klidných řádků ohýbá do oblouků. Jediné, co chybělo dodat, byl prvek černé barvy. Doplněním sazby se tak docílilo toho, že litery všechnu černou barvu pohlcují do sebe. Není to však na škodu, protože ilustrace jsou v knize stále dost výrazné.

Na obálku jsem navrhl využít slepotisk, který je viditelný i neviditelný zároveň. Neprozradí hned pravdu o tom, že na dalších stránkách ožívají všelijaké roztodivné bytosti.

Jaké techniky preferuješ? Digitální kresbu, práci s papírem a tužkou, nebo jejich kombinaci? Jak tomu bylo v případě *Proměn*?

Filip: Pracuji jak s analogovými technikami, tak i v digitálním prostředí. Osobně mě baví i kombinace, kdy ilustraci začnu tužkou na papíře, poté kresbu oskenuji a v tabletu ji pak digitálně třeba dobarvím, nebo přepracuji. V poslední době jsem se ale více vrátil ke klasické tvorbě na papír. Objevil jsem zálibu v práci s barvami, přičemž nejvíce jsem si oblíbil kombinaci pastelky a tužky. Takto jsem vytvářel i ilustrace pro *Proměny*.

Je podle tebe těžké nalézt rovnováhu mezi tím, co v ilustracích zachytit, a co už ponechat na fantazii čtenáře?

Filip: Myslím si, že hodně záleží na tom, k jakému účelu je ilustrace tvořena. U mystických témat může ilustrátor zvolit přístup, který nechává větší prostor pro čtenářovu fantazii, zatímco u naučných témat k tomu autor ilustrací častěji přistupuje opačně. Osobně mám rád, když text není slepě ilustrací převyprávěn, ale ilustrátor do ní vnáší vlastní invenci a přidává další motivy a informace, které čtenář může v ilustraci objevovat.

Co ti tvorba této knihy přinesla? Naučil ses něco nového?

Filip: V podstatě jsem si poprvé zkusil ilustrovat krásnou literaturu. Doposud jsem se věnoval spíše nonfiction tématům. Také jsem během tvorby této knihy došel k novému stylu a technice ilustrací, na které dostávám z okolí velmi pozitivní ohlas, což mě těší.

Byla práce na tomto projektu časově náročná? Jak dlouho celý proces trval?

Filip: Celý projekt byl zhotoven během přibližně tří, čtyř měsíců. Samotné ilustrace mi zabraly něco přes dva měsíce, přičemž ke konci jsem kreslení věnoval většinu dne, protože mě tlačil termín. Ty největší ilustrace mi zabraly i dvacet hodin.

Publikací jsi již ilustroval více, ke koupi je však pro veřejnost dostupná v této chvíli hlavně kniha *Závislák* (Marcel Trunec). V rámci svého studia ses ale věnoval mnoha textům. Jakým způsobem si volíš díla, která chceš výtvarně zpracovat? Řekni nám něco více o svých předchozích projektech. Na který jsi nejvíce hrdý?

Filip: Vyjma ilustrací pro knihu *Závislák* jsem měl možnost přispět do ateliérových projektů, z nichž vznikají výstavy přístupné i veřejnosti. Mé ilustrace můžete najít v publikacích jako *Evropská unie: Jednota v rozmanitosti* nebo *Nezapomenutelná dvacátá*, která jsou nyní k dostání na trhu.

Mimo knihy jsem také dostal skvělou příležitost pracovat na třináctidílném zábavně-naučném pořadu *Archouni*, který se vysílal letos na jaře na programu České televize. Pro pořad jsem vytvořil ilustrace a animace, které zábavnou formou představují dětem a mládeži témata architektury a urbanismu.

Na tento projekt jsem momentálně nejvíce hrdý, protože to pro mě byla zcela nová zkušenost, a jsem rád, že jsem mohl nahlédnout do procesu tvorby televizního pořadu. Momentálně se také těším na uvedení dalšího projektu – na podzim by měla vyjít nová karetní úniková hra s literárním tématem od nakladatelství Albi. Pro tuto hru jsem navrhl ilustrace na karty a obal hry.

Ilustruješ i své vlastní texty?

Filip: Ilustroval jsem již pár věcí i s vlastním textem, převážně se jednalo o knihy populárně naučné. Do psaní poezie nebo prózy jsem se zatím neodvážil.

Máš už na mysli nějakou další knihu, kterou bys rád ilustroval? Případně jaké téma by tě zajímalo zpracovat?

Filip: Další knihou, k níž pomalu vznikají první návrhy a ilustrace, je má, již zmíněná, diplomová práce, která bude zakončením a výsledkem mého dosavadního studia. V plánu mám vytvořit autorskou knihu, ke které zpracuji i vlastní text. Téma si nechávám ještě otevřené, ale chci určitě opět pracovat s přírodními motivy a tématy. Čeká na mě také pár menších projektů.

Proměny jsou tvou klauzurní prací v rámci studia na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni. Jsi zde spokojený? Jak tě studium na této škole obohacuje?

Filip: Jsem spokojený hlavně, co se týče ateliéru. Velmi mi vyhovuje vedení akademické malířky Renáty Fučíkové, zejména její angažovanost a zápal. Oceňuji například časté návštěvy odborníků a výtvarníků, které Renáta organizuje v našem ateliéru. Nejvíce se mi však na studiu líbí, že z našich studentských prací vznikají reálné projekty a netvoříme jen ilustrace „do šuplíku“. Téměř vždy z našich projektů vznikne výstava nebo vyjde publikace.

Chtěl by ses svou tvorbou živit?

Filip: Určitě bych se rád tvorbou živil, bohužel ale vím, že to v praxi není jednoduché a taktéž finanční ohodnocení nebývá vždy adekvátní času a úsilí, které do projektů ilustrátoři vkládají.

Máš nějaký designérský či ilustrátorský vzor? Kdo je pro tebe inspirací?

Filip: Velkým vzorem je pro mě například Nikola Logosová, která výrazně dominuje české ilustrátorské scéně i přes svůj relativně nízký věk. Dále mám rád tvorbu Michala Bačáka, který se více než ilustraci ke knihám věnuje ilustracím pro interiéry, designové produkty nebo na porcelán. Přijde mi skvělé, že tím zabíhá médiem ilustrace do zcela jiných odvětví, než je běžné. A nemůžu opomenout ani tvorbu Filipa Pošivače, jehož ilustrace jsou pro mě velkou inspirací a stále žasnu nad tím, co za ilustrace dokáže vytvořit.

Máš oblíbenou knížku z dětství, která tě zaujala svými ilustracemi a stále se k ní přinejmenším v mysli vracíš?

Filip: Od dětství mám oblíbenou knihu *Velryba a pruhované tričko* od Žáčka, ve které velryba ukradne chlapci tričko a on ji pak na loďce pronásleduje okolo světa. V ilustracích jsou promítnuty všechny kontinenty včetně přírody a zvířat. Jako malý jsem díky nim mohl

objevovat a poznávat světadíly. Vždy mě spíše lákaly knihy, ve kterých jsem se mohl dozvídat nové informace.

Jak ses k umění dostal? O jakém povolání jsi snil, když jsi byl malý?

Filip: Jako dítě jsem hodně kreslil, proto mě rodiče přihlásili do výtvarného kroužku. Odtud jsem dál pokračoval na střední uměleckou školu a nyní i na vysokou.

Dlouhou dobu jsem chtěl být architektem, hodně jsem se tehdy zajímal o stavby a jejich historii. To mi zůstalo dodnes, není tedy náhodou, že si pro ilustrování často vybírám témata spojená s architekturou.

Co pro tebe umění jako takové znamená?

Filip: Pro mě osobně je samotná tvorba umění především radostí, která mi přináší vnitřní naplnění. Místo sledování filmů si rád po večerech jen tak kreslím. Když pár dní nekreslím, začíná mi to chybět. Kromě vlastní tvorby se také zajímám o umělecké dění, což opravdu tvoří velkou část mého života.

Máš nějaký sen v oblasti designu či umění? Čeho bys chtěl dosáhnout?

Filip: Momentálně je mým snem vydání vlastní knihy, kterou bude možné si pořídit běžně v knihkupectví.

Stává se, že tě někdy trápí tvůrčí krize? Máš nějakou strategii, jak ji překonat?

Filip: Naštěstí mě zatím větší tvůrčí krize nepostihla. Někdy mám problém přijít s novým nápadem pro tvorbu, nechávám si tak k přemýšlení více času a většinou se mi pak povede něco nového vymyslet. S dobíjením kreativity mi velmi pomáhá se podívat třeba na nějaký zajímavý dokument nebo film anebo návštěva výstavy.

Proč ses přihlásil do soutěže Národní cena za studentský design? Tvoje kniha již uspěla v soutěži Nejkrásnější české knihy roku, věříš, že můžeš zabodovat i nyní?

Filip: Chtěl jsem účast v soutěži zviditelnit svou práci. Vnímám nominaci a případné ocenění jako určitou prestiž, která může dodat relevanci našemu dílu. Myslím si, že jsme ve spolupráci s kolegou Vojtěchem vytvořili kvalitní a zajímavý projekt, který by mohl zaujmout publikum. Doufám, že osloví i porotu této soutěže.

Jak důležitá je pro tebe reakce tvého okolí na tvou tvorbu? Snášíš dobře kritiku?

Filip: Vnímám, že mě mé okolí ve tvorbě velmi podporuje, a to mi dodává další motivaci. Jsem opravdu rád, že projevuje zájem o mou práci. Samozřejmě mám chvíle, kdy jsem ohledně svých výsledků nejistý a rád se o výtvorech a nápadech s někým pobavím, abych získal také jiný pohled. Oceňuji zpětnou vazbu, i když se jedná o kritiku, dá se z ní čerpat a poučit se.

Jak odpočíváš? Co tě kromě umění či designu baví a nabíjí energií?

Filip: Chodím rád na procházku do přírody nebo i jen tak po městě. Je to relax pro mě, a hlavně moji mysl. Většinu času jsem velmi společenský typ a setkávání se s přáteli nebo rodinou mě nabíjí.

Co ti poslední dobou udělalo radost?

Filip: Že moje kniha byla nominována na Národní cenu za studentský design a také to, že jste se mnou chtěla udělat tento rozhovor.

Děkuji za rozhovor a přeji hodně štěstí v tvorbě. Držím palce, aby se podařilo dostat knihu do světa!

Julie Vojtková

Více o Filipu Šenkeříkovi třeba zde: https://www.instagram.com/filip_senkerik

A o Vojtěchu Lieblovi tady: <https://www.instagram.com/lieblgraf/>